

Mensenrechten en -plichten

Als ik de uitdrukking 'daar heb je recht op' hoor, word ik altijd een beetje kriegelig. Zijn rechten en plichten dan niet onlosmakelijk met elkaar verbonden? Of kun je aanspraak doen op rechten zonder dat daar op enige wijze ook een plicht tegenover staat?

Deze vragen worden urgenter nu zich steeds duidelijker de gevolgen van twee fundamentele problemen manifesteren.

Het eerste probleem is, dat de burger zichzelf steeds meer rechten toekent en de overheid steeds meer plichten toedeelt. In een gemeenschap – familie, buurt of dorp - ontstaat, als het goed is, een natuurlijk dynamisch evenwicht tussen wat iedereen aan de gemeenschap geeft en wat hij/zij ervan ontvangt. Dat evenwicht raakt verstoord, als de gedachte, dat de overheid maar voor ons moet zorgen en dat wij daar zelf niets voor hoeven te doen, behalve belasting betalen en zo nu en dan stemmen, te veel terrein wint.

Het lijkt mij evident, dat deze ontwikkelingen een halt moeten worden toegeroepen, omdat een overheid niet kan functioneren zonder maatschappelijk actieve burger.

Het tweede probleem is dat er een steeds zichtbaarder kloof ontstaat tussen het deel van de wereld dat gelooft in 'universele menselijke waarden' en het deel dat niet doet. Vele China-kenners wijzen erop dat men in dat land vaak een geheel andere visie heeft op menselijke waarden. En dat wij onze waarden niet op moeten willen dringen.

Het lijkt mij zinvol om de waarden in verschillende categorieën van relatief belang in te delen. Zo zijn sommige waarden in mijn ogen fundamenteel, denk aan respect en zorg voor de medemens. Andere waarden, zoals privacy zijn eerder instrumenteel. Absolute privacy zou bijvoorbeeld betekenen, dat je je naam niet hoeft te noemen, als je wordt aangehouden door een politieagent. De toepassing van dit soort waarden vraagt altijd om een afweging van individuele en publieke belangen.

Mijn oproep is in elk geval om sterker de nadruk te leggen op onze fundamentele waarden en de plichten ten opzichte van elkaar die daaruit voortvloeien. En wat minder op de rechten waar nu zo veel mensen aanspraak op menen te mogen maken. Wat meer aandacht voor de aanbodzijde op de markt van rechten en plichten en wat minder op de vraagzijde: dat zou helemaal geen kwaad kunnen.

Mickey Huibregtsen

19 juli 2019